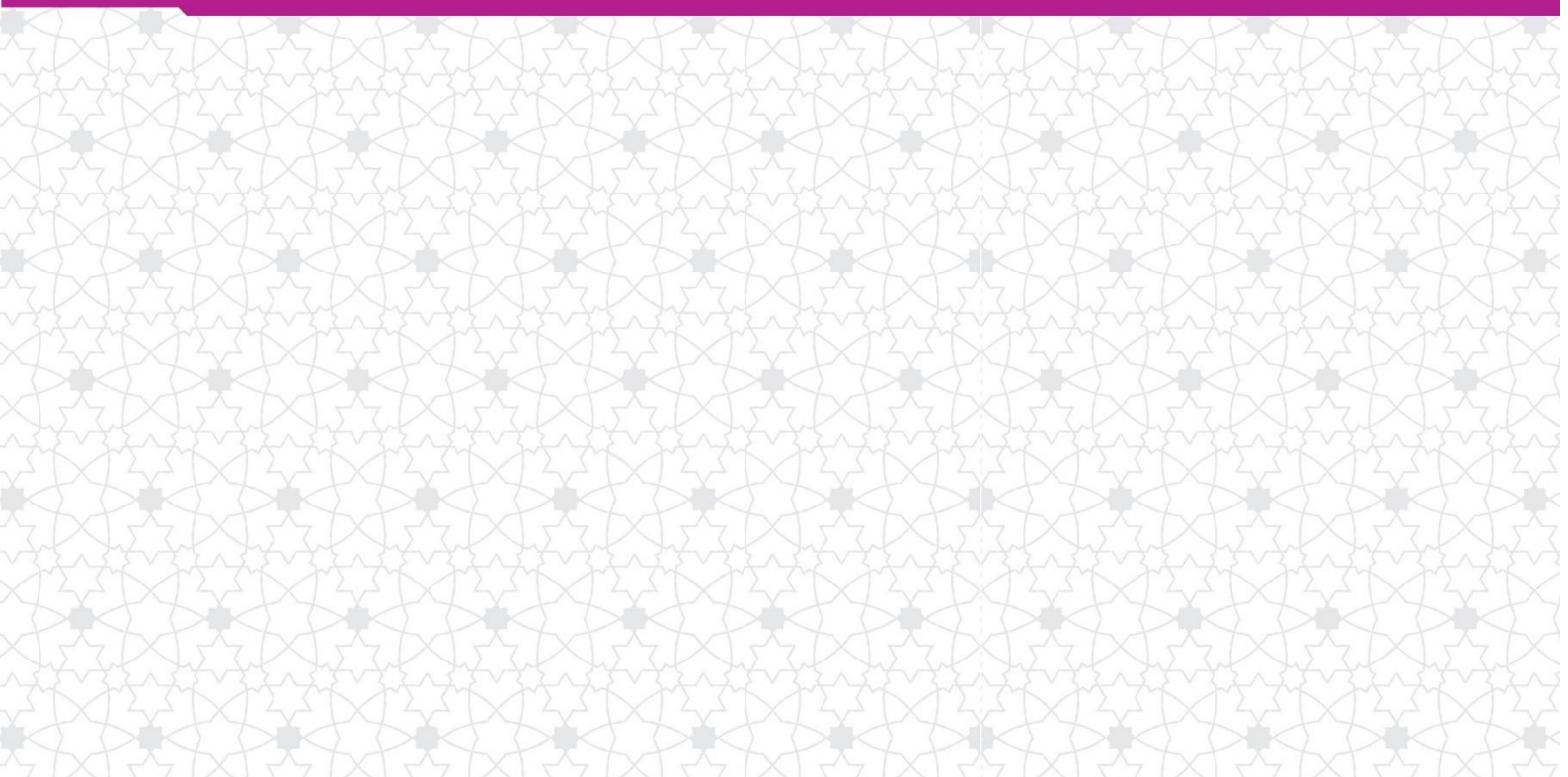

بررسی لایحه برنامه هفتم توسعه (۷): حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف و ارائه احکام پیشنهادی

کد موضوعی: ۲۷۰
شماره مسلسل: ۱۹۰۵۴

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی لایحه برنامه هفتم توسعه (۷): حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف و ارائه احکام پیشنهادی

نام دفتر: مطالعات فرهنگ و آموزش (گروه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف)
تهیه و تدوین کنندگان: سینا عصاره‌نژاد دزفولی، جواد صبوری کزج
اظهاری نظر کنندگان: محمدحسین علیمردانی، احمد جمالی گندمانی، محمدامین خوانساری
اظهاری نظر کنندگان خارج از مرکز: محمدعلی فرطوسی، سیدمحمد کاظمی قهفرخی، حمید نیکزاد، محمدجواد نوروزی، عبدالهادی حق جو
ناظر علمی: موسی بیات

واژه‌های کلیدی:

۱. لایحه برنامه هفتم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
۲. دین
۳. ارشاد اسلامی
۴. اوقاف

تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۴/۵

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده.....
۱	مقدمه.....
۳	ارزیابی مفاد مواد پیشنهادی حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف در لایحه برنامه هفتم توسعه.....

فهرست جداول

۳	جدول ۱. ارزیابی مفاد مواد پیشنهادی حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف در لایحه برنامه هفتم توسعه.....
۷	جدول ۲. پیشنهادهای الحاقی.....

بررسی لایحه برنامه هفتم توسعه (۷): حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف و ارائه احکام پیشنهادی

چکیده

قانون برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، سندی سیاستی و مهم در جهت پیشبرد اهداف کلان نظام در چارچوب برنامه‌ای مشخص و میان‌مدت است. با توجه به تقدیم لایحه برنامه هفتم توسعه کشور به مجلس شورای اسلامی و ضرورت کارشناسی و ارزیابی پیشینی مواد پیشنهادی، در این گزارش مواد و احکام مربوط به حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف مورد بررسی قرار می‌گیرد. از جمله نقاط قوت این لایحه برنامه در حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف، توجه به سویه کارکرد اجتماعی نهاد دین و ظرفیت‌های آن در حل مسائل اجتماعی و همچنین جهت‌گیری نو پیرامون مردمی‌سازی نهاد مسجد است. با وجود این لایحه برنامه هفتم توسعه در این حوزه معایبی جدی داشته که به اعتقاد کارشناسان، مانع از اجرایی‌سازی احکام مذکور خواهد شد. برخی از اشکالات وارده بر مواد تنظیم‌شده، اشکالاتی پرتکرار در قوانین توسعه پیشین مانند قانون برنامه ششم توسعه و ناظر بر حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف در این قوانین بوده است. مهم‌ترین معایب، کلی‌گویی، ابهام، غیربرنامه‌ای بودن، عدم صراحت و شفافیت در بیان اهداف و تکلیف به دستگاه‌های مربوطه و فقدان سند پشتیبان قانونی برای اجرایی‌سازی برخی از مواد است. همچنین در این سند سیاستی، بعضی از موضوعات بسیار مهم و حیاتی مانند موضوع حج و زیارت، ساخت‌وساز نهاد مسجد، مسائل مربوط به سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، فریضه نماز و امر تقریب مذاهب اسلامی که در قوانین برنامه توسعه پیشین به آنها توجه شده بود، به‌صورت کلی مورد غفلت قرار گرفته‌اند.

مقدمه

قانون برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور به‌عنوان یک سند سیاستی بالادستی برای ترسیم افق میان‌مدت و ریل‌گذاری عرصه حکمرانی کشور تدوین می‌شود. با توجه به اینکه قانون برنامه پنج‌ساله هفتم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور توسط دولت به مجلس شورای اسلامی تقدیم شده و اکنون در دستورکار مجلس شورای اسلامی قرار دارد، گزارش پیش‌رو، به بررسی مواد و احکام مربوط به حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف در این لایحه می‌پردازد. اگرچه در این لایحه، فصل مشخصی پیرامون حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف وجود ندارد، اما در برخی از مواد و احکام، ذیل فصول دیگری مانند فصل «ارتقای فرهنگ عمومی و رسانه»، «سیاست داخلی و ارتقای سلامت اجتماعی» و «ارتقای نظام آموزشی» به موضوعات و تکالیف دستگامی ناظر به حوزه مسجد، حوزه‌های علمیه، سازمان تبلیغات اسلامی، اوقاف و سایر موضوعات ناظر به حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف اشاره شده که اظهارنظر کارشناسی پیرامون آنها، موضوع این گزارش قرار گرفته است. بنابراین، ابتدا مواد و احکام مربوط به حوزه دین، ارشاد

اسلامی و اوقاف احصا شده و سپس به تحلیل کارشناسی پیرامون آنها پرداخته می‌شود. در راستای تعدیل و اصلاح مواد و احکام مربوطه، پیشنهادهای اصلاحی ناظر بر احکام و مواد ارائه شده است که در واقع براساس نقد و نظر پیرامون آن حکم و ماده می‌باشد. همچنین در پایان به پیشنهاد احکامی ناظر به حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف که در متن لایحه ذکر نشده‌اند، پرداخته شده است. شایان ذکر است که قانون برنامه پنج‌ساله هفتم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور به صورت مشخص ۶ ماده (۹ بند) ناظر به حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف در خود جای داده است.

ارزیابی مفاد مواد پیشنهادی حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف در لایحه برنامه هفتم توسعه

جدول ۱. ارزیابی مفاد مواد پیشنهادی حوزه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف در لایحه برنامه هفتم توسعه

شماره ماده	متن لایحه	موافق	مخالف	اصلاح	اظهار نظر مختصر کارشناسی	پیشنهاد اصلاحی	
ماده (۷۴)	در اجرای بندهای سیزدهم و چهاردهم سیاست‌های کلی برنامه و به منظور تحقق اهداف کمی زیر مطابق با احکام این فصل، اقدام می‌شود.	-	-	*	<p>براساس جستجوهای انجام‌شده، آمار دقیقی از تعداد مؤسسات فرهنگی قرآن و عترت در دست نیست. یکی از مهم‌ترین علل این امر آن است که مؤسسات قرآنی از دو مرجع (وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان تبلیغات اسلامی) می‌توانند اخذ مجوز نمایند و برخی از این مؤسسات از هر دو مرجع مجوز دریافت کرده‌اند، اما براساس آمار تقریبی موجود، تعداد این مؤسسات قریب به ۳۲۰۰ عدد می‌باشند.^۱</p> <p>براساس برآورد بالا، هدف‌گذاری کمی جدول ماده (۷۴) کمتر از میزان واقعی فعلی است، بنابراین باید با محاسبه دقیق‌تر، هدف کمی بالاتری مشخص شود، اما در این حین، ضروری است که به آسیب‌های احتمالی دستیابی به اهداف کمی، مانند غفلت از کیفیت هدف و ارائه صرف بیلان کاری نیز توجه گردد. به همین دلیل پیشنهاد می‌گردد که تهیه و تدوین شاخص‌های ارزیابی کیفی و نظام رتبه‌بندی مؤسسات قرآنی، در دستورکار وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان تبلیغات اسلامی قرار گیرد.</p>	تعداد پایه فعلی: حدوداً ۳۲۰۰ مؤسسه تعداد پیشنهادی مؤسسات در پایان برنامه هفتم: ۴۸۰۰ مؤسسه	
	سنجه عملکردی					واحد متعارف	هدف کمی در پایان برنامه
	تعداد رسانه‌های برخط ثبت‌شده/اداری مجوز					هزار عنوان	۶۰۰
	تعداد صدور پروانه انتشار نرم‌افزارهای محتوای داخلی					پروانه	۵۰۰۰
	تعداد مؤسسات فرهنگی هنری چندمنظوره فعال					مؤسسه	۵۰۰۰
	تعداد هنرجویان هنرستان‌های هنری					نفر	۹۳۰۰
	تعداد عنوان فیلم سینمایی تولیدشده					فیلم سینمایی	۱۰۰
	تعداد مؤسسات فرهنگی قرآن و عترت					مؤسسه	۱۶۰۰
بند «ت» ماده (۷۵)	دستگاه‌های اجرایی به‌ویژه وزارتخانه‌های فرهنگ و ارشاد اسلامی و امور خارجه، سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، سازمان تبلیغات اسلامی، سازمان فرهنگ و ارتباطات و دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم مکلفند با استفاده از کلیه امکانات فرهنگی، هنری و امکانات تجسمی و رسانه‌های همگانی نسبت به تبیین، تبلیغ، ترویج و نشر آثار و اندیشه‌ها و سیره عملی حضرت امام خمینی(ره) بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران و مقام معظم رهبری(مدظله‌العالی)	-	*	-	<p>مفاد این ماده اشتراکات بسیار زیادی با محتوای ماده (۳۷) قانون احکام دائمی توسعه کشور (۱۳۹۶/۰۱/۱۶) داشته و به همین علت، بیان دوباره آن، بلاوجه می‌نماید، اما ماده پیش‌رو، به لحاظ اصول قانون‌نویسی نیز دارای اشکالاتی اساسی است. برای نمونه، نگاشت نهادی آن دارای ابهاماتی جدی بوده و عبارت «دستگاه‌های اجرایی به‌ویژه» منشأ این اشکال است. براساس بندهای «۱۳» و «۱۸» سیاست‌های کلی نظام اداری و بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری، در لایحه برنامه توسعه نیز مانند همه قوانین، باید دستگاه یا نهادهای مسئول اجرای تعهد حکم، کاملاً شفاف بیان شده باشد. بنابراین عبارت «دستگاه‌های اجرایی به‌ویژه...» مبهم بوده و مسئولیتی برای دستگاه‌هایی که اعم از دستگاه‌های مذکور در ماده هستند، ایجاد نخواهند کرد. از طرف دیگر، به نظر می‌رسد که درون‌مایه ماده مذکور (که در زمینه نشر مبانی اندیشه‌ای و سیره حضرت امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری(مدظله‌العالی) است) ماهیتی موقت و غیردائمی نداشته و از این جهت ذکر آن در لایحه حذف</p>		

شماره ماده	متن لایحه	موافق	مخالف	اصلاح	اظهار نظر مختصر کارشناسی	پیشنهاد اصلاحی
	در گستره ملی و بین‌المللی اقدام نمایند. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مکلف است آیین‌نامه اجرایی این بند را ظرف مدت شش‌ماه پس از ابلاغ برنامه، تهیه و پس از تأیید دفتر حفظ نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) به تصویب هیئت وزیران برساند.				برنامه هفتم توسعه که اساساً ماهیتی موقتی و پنج‌ساله دارد، وجاهتی نداشته و جایگاه صحیح آن، قانون احکام دائمی توسعه است، که به‌درستی ماده (۳۷) قانون احکام دائمی توسعه همین مفاد را در خود جای داده است.	
بند «ت» ماده (۷۵)	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مکلف است با همکاری مرکز رسیدگی به امور مساجد، سازمان بسیج مستضعفین و سازمان تبلیغات اسلامی، به منظور مردمی‌سازی فعالیت‌های فرهنگی و استفاده از ظرفیت مساجد، طرح مسجدمحوری در محلات را ظرف مدت سه ماه پس از ابلاغ برنامه، تهیه و به تصویب هیئت وزیران برساند.	-	*	-	بند «ت» ۲ بار در لایحه آمده است. اظهار نظر ذیل ناظر به بند «ت» دوم است. براساس برآیند نقطه‌نظر کارشناسی پیرامون ماده حاضر، بنابه سه دلیل عمده با کلیت ماده پیشنهادی مخالفت می‌گردد: در مرتبه اول، امر «مردمی‌سازی»، «فرآیندی» و «مرحله به مرحله» و «تدریجی» دانسته می‌شود، اما براساس شواهد موجود در متن ماده و ادبیات حاکم بر آن (مانند مهلت فقط سه‌ماهه برای تهیه و تصویب طرح ناظر بر این امر خطیر و شریف) این فهم برداشت می‌شود که نوع نگاه به امر مردمی‌سازی، دفاعی، قطعی و سریع است. دلیل دوم بر اثبات حاکمیت نگاه غیرواقعی‌بینانه بر نهاد مسجد در ماده حاضر، غفلت از بازیگران بسیار و تأثیرگذار در سیاستگذاری مسجد در ایران است. در حال حاضر بازیگران اصلی نهاد مسجد در ایران (در ابعاد نرم‌افزاری و سخت‌افزاری) قریب به ۲۴ نهاد هستند و فقط بخشی از این نهادها ذیل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به‌عنوان مکلف اصلی این ماده تعریف می‌شوند و نهادهای مهمی مانند شهرداری‌ها، وزارت راه و شهرسازی، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، هلال احمر، وزارت نفت، حوزه‌های علمیه، دفتر تبلیغات حوزه‌های علمیه، گروه‌های مردم‌نهاد فعال در مساجد و غیره، بالکل در متن ماده دیده نشده‌اند. در نهایت و در مرتبه سوم، براساس تعدد ساختاری مذکور در دلیل دوم و همچنین ماهیت فرادستگاهی بودن مسجد در جمهوری اسلامی ایران، پیاده‌سازی سیاستی عظیم مانند مردمی‌سازی نهاد مسجد، نیازمند پیگیری در دستگاهی با ماهیت «قرارگاهی» است که اساساً وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی این ماهیت را در قبال موضوع مسجد نداشته و این جایگاه، براساس نظر مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) به شورای عالی انقلاب فرهنگی اختصاص دارد. ^۱	حذف
بند «ث» ماده (۷۵)	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (سازمان اوقاف و امور خیریه) مکلف است با همکاری سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران و سازمان تبلیغات اسلامی، طرح احیاء و فعال‌سازی موقوفات، جهت حمایت و تقویت فعالیت‌های قرآنی، هیئات، مساجد و بقاع متبرکه را با توجه به نیات واقفین تا شش‌ماه پس از تصویب قانون برنامه، تهیه و به تصویب هیئت وزیران برساند.	-	-	*	در مرتبه اول، نقطه قوت ماده حاضر، هدفمندبودن و به‌صورت مشخص، جهت‌دهی آن به‌سوی احیاء کارکرد نهاد وقف در حوزه فعالیت‌های قرآنی، هیئات، مساجد و بقاع متبرکه است. اما ماده مذکور دچار اشکالات و ابهاماتی نیز هست. نقش سازمان صداوسیما و سازمان تبلیغات اسلامی در این ماده به صراحت بیان نشده و در آن ابهام وجود دارد. به‌نظر می‌رسد که مراد از همکاری سازمان اوقاف با سازمان‌های مذکور، همکاری در بُعد رسانه‌ای و تهیه پیوست رسانه‌ای طرح است. از طرف دیگر، بند «چ» ماده (۳۷) قانون احکام دائمی توسعه کشور، کلیه دستگاه‌های اجرایی مشمول ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری را مکلف نموده که یک‌درصد از اعتبارات هزینه‌ای خود را به‌استثنای فصول	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (سازمان اوقاف و امور خیریه) مکلف است با همکاری سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران و سازمان تبلیغات اسلامی، طرح احیاء و فعال‌سازی موقوفات، جهت حمایت و تقویت فعالیت‌های قرآنی، هیئات، مساجد و بقاع متبرکه را با توجه به نیات واقفین تا شش‌ماه پس از تصویب قانون برنامه، تهیه و به تصویب هیئت وزیران برساند.

شماره ماده	متن لایحه	موافق	مخالف	اصلاح	اظهار نظر مختصر کارشناسی	پیشنهاد اصلاحی
					(۱)، (۴) و (۶) طی قراردادی مشخص با سازمان صداوسیما، صرف تولید برنامه جهت فرهنگ‌سازی و آگاهی‌بخشی و اطلاع‌رسانی نمایند. بنابراین پیشنهاد می‌گردد که ماده فعلی، به نحو پیش‌رو اصلاح گردد.	تبصره: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (سازمان اوقاف و امور خیریه) مکلف است که در راستای تحقق بند «ج» ماده (۳۷) قانون احکام دائمی توسعه کشور، ظرف مدت شش‌ماه از تصویب قانون برنامه، با همکاری سازمان صداوسیما و سازمان تبلیغات اسلامی، توافقنامه لازم را منعقد نموده و به‌صورت سالانه تمدید نماید.
بند «ج» ماده (۷۵)	مراکز فرهنگی، هنری، قرآنی، رسانه‌ای، سینمایی، مطبوعاتی و تبلیغی-دینی دارای مجوز از مراجع ذی‌صلاح (به‌جز سالن‌های نمایش فیلم و تئاتر، آموزشگاه‌ها، کانون‌های تبلیغاتی) مشروط به رعایت قوانین و مقررات پلیس اماکن عمومی فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، مادامی‌که فعالیت آنها مورد تأیید مراجع ذی‌صلاح باشد، از حمایت‌های زیر برخوردار می‌شوند: ۱- احتساب هزینه‌های انشعاب مصرف آب، برق و گاز براساس تعرفه فرهنگی (آموزشی)؛ ۲- استفاده از کاربری فرهنگی در فضاهای مسکونی مشروط به عدم تضييع حقوق ساکنان. آیین‌نامه اجرایی مشتمل بر سطح و گستره اعمال حمایت‌های مذکور به پیشنهاد وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با همکاری سازمان تبلیغات اسلامی ظرف مدت شش‌ماه پس از ابلاغ برنامه، به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.	-	-	*	ماده حاضر در عبارت «مراجع ذی‌صلاح» (هر دو مورد) دچار ابهام بوده و در مواردی امکان سوءاستفاده از قانون را فراهم می‌آورد. بنابراین باید به‌طور مشخص، مراد از عبارت «مراجع ذی‌صلاح» مشخص گردد. بنابراین پیشنهاد می‌گردد که عبارت «مراجع ذی‌صلاح» مخصّص شده و به‌صورت مشخص عنوان دستگاه‌های دارای صلاحیت در متن ماده ذکر شود.	مراکز فرهنگی، هنری، قرآنی، رسانه‌ای، سینمایی، مطبوعاتی و تبلیغی-دینی دارای مجوز از مراجع ذی‌صلاح (وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان تبلیغات اسلامی) (به‌جز سالن‌های نمایش فیلم و تئاتر، آموزشگاه‌ها، کانون‌های تبلیغاتی) مشروط به رعایت قوانین و مقررات پلیس اماکن عمومی فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، مادامی‌که فعالیت آنها مورد تأیید مراجع ذی‌صلاح مذکور باشد، از حمایت‌های زیر برخوردار می‌شوند: ۱- احتساب هزینه‌های انشعاب مصرف آب، برق و گاز براساس تعرفه فرهنگی (آموزشی). ۲- استفاده از کاربری فرهنگی در فضاهای مسکونی مشروط به عدم تضييع حقوق ساکنان. آیین‌نامه اجرایی مشتمل بر سطح و گستره اعمال حمایت‌های مذکور به پیشنهاد وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با همکاری سازمان تبلیغات اسلامی ظرف مدت شش‌ماه پس از ابلاغ برنامه، به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.
بند «ح» ماده (۸۵)	شناسایی نقاط آسیب‌خیز و بحران‌زای اجتماعی در بافت شهری، حاشیه شهرها و سکونتگاه‌های غیررسمی و تمرکز اطلاعات آن در سامانه	-	-	*	رویکرد کلی حاکم بر ماده پیشنهادی که بهره‌گیری از ظرفیت کارکرد اجتماعی مساجد در حل بحران‌های اجتماعی است، مثبت ارزیابی می‌گردد، اما مشکلات عدیده ناظر بر نحوه قانون‌نویسی آن، امکان اجرایی‌سازی را سلب می‌نماید. مشکل دوم، نداشتن ماهیت تکلیفی برای دستگاه، چه در صدر	دستگاه‌های عضو شورای اجتماعی کشور موظفند که با محوریت سازمان امور اجتماعی کشور، جهت شناسایی نقاط

شماره ماده	متن لایحه	موافق	مخالف	اصلاح	اظهار نظر مختصر کارشناسی	پیشنهاد اصلاحی
	مدیریت آسیب‌های اجتماعی با محوریت سازمان امور اجتماعی کشور و ایجاد هماهنگی و ایفای نقش حداکثری دستگاه‌های عضو شورای اجتماعی، با استفاده از ظرفیت مساجد و ساکنین این مناطق در عرصه‌های حمایت اجتماعی؛				ماده و چه در بند مورد بررسی است. در نهایت، ابهام در سازوکار استفاده از ظرفیت مساجد و ساکنین مناطق، و تعداد نهادها و دستگاه‌های دخیل در مساجد و امور وابسته به آن (۲۴ نهاد و دستگاه)، سیاستگذاری موفق در این حوزه را با چالش مواجه می‌کند و اتخاذ رویکرد قرارگاهی برای ساماندهی این امر بسیار ضروری است.	آسیب‌خیز و بحران‌زای اجتماعی در بافت شهری، حاشیه شهرها و سکونتگاه‌های غیررسمی و با استفاده از ظرفیت مساجد و ساکنین این مناطق در عرصه‌های حمایت اجتماعی، اطلاعات مربوط به این مناطق را شناسایی و در سامانه مدیریت آسیب‌های اجتماعی گردآوری و تجمیع نمایند.
بند «ب» ماده (۸۸)	جذب و تربیت نیروهای مورد نیاز در مشاغل آموزشی و پرورشی منحصراً از طریق دانشگاه‌های فرهنگیان و تربیت دبیر شهید رجایی با تقویت زیرساخت‌ها و ظرفیت‌ها و توسعه کمی و کیفی آنها و با همکاری حوزه‌های علمیه منتخب (برای تربیت و توانمندسازی معلمان گروه معارف اسلامی، قرآن و مری امور تربیتی) و سایر دانشگاه‌های دولتی صورت گیرد. وزارت آموزش و پرورش مجاز است نسبت به تأمین نیروی مورد نیاز خود از بین دانشجویان واجد صلاحیت‌های عمومی و تخصصی سایر دانشگاه‌های دولتی یا حوزه‌های علمیه منتخب با طی دوره مهارت‌آموزی و یا دانشجوی معلمي در دانشگاه‌های فرهنگیان و تربیت دبیر شهید رجایی، همزمان با تحصیل در دانشگاه دولتی یا حوزه علمیه منتخب و یا از طریق اعطای مدرک تحصیلی مشترک اقدام نماید.	-	*	-	ماده پیشنهادی، مشابه ماده واحده «نحوه جذب منابع انسانی در مشاغل آموزشی و تربیتی وزارت آموزش و پرورش» مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی در تاریخ ۱۳۹۹/۸/۲۷ می‌باشد؛ فلذا تأکید بر آن غیر ضرور و تکرار قوانین موجود و بیان مسائل بدیهی است. (تبصره «۱» ماده واحده «نحوه جذب منابع انسانی در مشاغل آموزشی و تربیتی وزارت آموزش و پرورش»: دانشگاه‌های فرهنگیان و تربیت دبیر فنی شهید رجایی علاوه بر جذب دانشجو معلم و هنرآموز موضوع ماده (۲۸) اساسنامه دانشگاه فرهنگیان و ماده (۱) اساسنامه دانشگاه تربیت دبیر فنی شهید رجایی، می‌توانند از ظرفیت علمی سایر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و حوزه‌های علمیه برای تربیت نیروهای آموزشی و تربیتی مورد نیاز استفاده نمایند). اگرچه استفاده از ظرفیت حوزه‌های علمیه بسیار ضرورت دارد و امری دائمی است، اما پرداخت به آن در قانون پنج‌ساله (موقت) با توجه به وجود مصوبات دائمی ذیل، ضرورت ندارد.	حذف
بند «ج» ماده (۸۹)	به منظور غنی‌سازی برنامه‌های قرآنی، فرهنگی، هنری و ورزشی در مدارس و تأمین سلامت روحی و جسمی دانش‌آموزان و پیشگیری و یا مقابله به‌هنگام و مؤثر با آسیب‌ها و مخاطرات اجتماعی دانش‌آموزان با بهره‌گیری از انواع روش‌های تربیتی و با استفاده از ظرفیت دستگاه‌های اجرایی، مساجد، گروه‌های جهادی، سازمان بسیج مستضعفین، آستان‌های مقدس و حوزه‌های علمیه و مشارکت دانش‌آموزان مستعد	-	-	*	۱) «نظام جامع امور تربیتی» و «نظام مراقبت‌های اجتماعی دانش‌آموزان» که تکلیف به تدوین آنها شده است باید در یک مرجع ذی‌صلاح به تصویب برسند. ۲) این دو نظام بسیار بهم نزدیک هستند و بهتر است در قالب یک نظام دیده شوند.	به‌منظور غنی‌سازی برنامه‌های قرآنی، فرهنگی، هنری و ورزشی در مدارس و تأمین سلامت روحی و جسمی دانش‌آموزان و پیشگیری و یا مقابله به‌هنگام و مؤثر با آسیب‌ها و مخاطرات اجتماعی دانش‌آموزان با بهره‌گیری از انواع روش‌های تربیتی و با استفاده از ظرفیت دستگاه‌های اجرایی، مساجد، گروه‌های جهادی، سازمان بسیج مستضعفین، آستان‌های مقدس و حوزه‌های

شماره ماده	متن لایحه	موافق	مخالف	اصلاح	اظهار نظر مختصر کارشناسی	پیشنهاد اصلاحی
	و علاقه‌مند و خانواده‌ها، براساس «نظام جامع امور تربیتی» و «نظام مراقبت‌های اجتماعی دانش‌آموزان» که ظرف مدت شش‌ماه پس از ابلاغ برنامه، تهیه می‌گردد، نسبت به تسهیل‌گری و فراگیر کردن انواع روش‌های تربیتی از جمله اردوهای علمی، فرهنگی، ورزشی، زیارتی، راهیان‌نور و راهیان پیشرفت دانش‌آموزی با رعایت ملاحظات تربیتی اقدام نماید.					علمیه و مشارکت دانش‌آموزان مستعد و علاقه‌مند و خانواده‌ها، سازوکار غنی‌سازی اوقات فراغت و راهکارهای پیشگیری و مقابله با آسیب‌های اجتماعی را در قالب «نظام جامع امور تربیتی و مراقبت‌های اجتماعی دانش‌آموزان» حداکثر شش‌ماه پس از اجرای برنامه به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی رسانده و اجرایی نماید.

جدول ۲. پیشنهادهای الحاقی

محل الحاق	متن پیشنهاد	اظهار نظر مختصر کارشناسی	کمیسیون مربوطه جهت ثبت پیشنهاد
۱	<p>به‌منظور توسعه فضاهای مذهبی فرهنگی، برقراری عدالت فرهنگی و افزایش دسترسی برابر آحاد ملت ایران به مسجد و تثبیت جایگاه مسجد به‌عنوان اصلی‌ترین پایگاه عبادی، تربیتی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، اقدامات زیر انجام می‌شود:</p> <p>(۱) وزارت راه و شهرسازی، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و شهرداری‌ها موظفند در طراحی و اجرای طرح‌های جامع تفصیلی شهری و هادی روستایی و شهرک‌ها و شهرهای جدیدالاحداث، اراضی مناسب برای احداث مساجد پیش‌بینی کنند و با حفظ مالکیت عمومی در اختیار متقاضیان احداث مساجد قرار دهند.</p> <p>(۲) سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور و شهرداری‌ها موظفند نسبت به اختصاص فضای کافی و مناسب برای مسجد یا نمازخانه در بوستان‌های ملی و بوستان‌های شهری اقدام کنند.</p> <p>(۳) کلیه دستگاه‌های اجرایی، مراکز آموزشی، بیمارستان‌ها و مراکز درمانی، مجموعه‌های ورزشی، مجتمع‌های رفاهی، تفریحی و مجتمع‌های تجاری اعم از</p>	<p>متأسفانه بنابه عللی مانند عدم انسجام در نظام ثبت مساجد کشور، آمار دقیقی از تعداد مساجد ایران در دست نیست، اما براساس آمارهای تقریبی ارائه شده از طرف مسئولین حوزه مسجد، در حال حاضر بین ۷۰ تا ۸۰ هزار باب مسجد در ایران وجود دارد.^۱ براساس این آمار تقریبی، سرانه مسجد در ایران، به‌ازای هر ۳۰۰۰ نفر، یک مسجد است.^۲ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که تعداد مساجد موجود، مطلوب نبوده و کماکان در ایران نیازمند احداث مساجد هستیم. برای نمونه، براساس جلسات کارشناسی انجام‌شده در ضمن گزارش حاضر، شهر تهران یکی از فقیرترین شهرهای کشور در این زمینه است.^۳ بنابر استانداردهای اعلام‌شده برای هر شهروند مسلمان باید حداقل ۶ تا ۷ مترمربع فضای مذهبی و فرهنگی در شهر وجود داشته باشد، اما طبق آمار که از سوی مرکز فعالیت‌های دینی شهرداری تهران منتشر شده سرانه مسجد به‌ازای هر شهروند تهران تنها ۱۵ سانتی‌متر است که بدین ترتیب تهران را به‌عنوان فقیرترین شهر کشور از لحاظ داشتن مسجد معرفی می‌کند.^۴</p>	کمیسیون فرهنگی

1. <https://b2n.ir/a12917>.

2. <https://b2n.ir/a12917>.

۲. جلسه کارشناسان گروه دین، ارشاد اسلامی و اوقاف دفتر مطالعات فرهنگ و آموزش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی با مرکز رسیدگی به امور مساجد، پیرو نامه‌ای به شماره ۸۲-۱۶۲۰/۳۲۲۲۲ در تاریخ ۱۴۰۲/۰۳/۲۱.

4. <https://b2n.ir/k93405>.

محل الحاق	متن پیشنهاد	اظهار نظر مختصر کارشناسی	کمیسیون مربوطه جهت ثبت پیشنهاد
	<p>دولتی یا غیردولتی، موظفند نسبت به اختصاص و نگهداری فضای کافی و مناسب برای مسجد یا نمازخانه اقدام نمایند.</p> <p>۴) وزارتخانه‌های راه و شهرسازی و نفت موظفند تمهیدات و اقدامات لازم را جهت احداث مسجد و نمازخانه در پایانه‌های مسافربری و جایگاه‌های عرضه سوخت بین شهری و همچنین نگهداری و مدیریت مساجد و نمازخانه‌های مذکور از طریق بخش غیردولتی به عمل آورند. وزارتخانه‌های مذکور موظفند، با همکاری یکدیگر، ظرف مدت ۶ ماه پس از تصویب برنامه، دستورالعمل اجرایی‌سازی آن را به تصویب هیئت‌وزیران برسانند.</p> <p>تبصره: وزارتخانه‌های کشور، راه و شهرسازی و نفت، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور موظفند که گزارش عملکرد خود در این بند را به‌صورت سالانه در طول برنامه هفتم توسعه، به مجلس شورای اسلامی تقدیم نمایند.</p>	<p>اما با مرور احکام ناظر به حوزه مسجد در لایحه برنامه هفتم توسعه، در می‌یابیم که برخلاف قانون برنامه ششم که به‌صورت گسترده به احداث، بازسازی و مرمت مساجد توجه نموده بود (در قالب ماده ۹۵)، هیچ حکمی ناظر به این امر وجود نداشته و کاملاً از آن غفلت شده است.</p>	
۲	<p>در راستای فرهنگ‌سازی ترویج فرهنگ اقامه مناسک اربعین، تجمع امکانات فرهنگی و رسانه‌ای و انتقال پیام اربعین به جهانیان و استفاده بهینه از ظرفیت‌های ملی و استانی همه دستگاه‌ها و نهادهای عمومی غیردولتی و مردم‌نهاد و دوری از موازی‌کاری و تشتت، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مکلف است که ستاد فرهنگی اربعین حسینی را با همکاری سازمان صداوسیما، مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، جامعه المصطفی‌العالمیه، مرکز ملی فضای مجازی، دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی و جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی، ظرف مدت یک‌سال پس از تصویب قانون برنامه هفتم، ایجاد نماید.</p> <p>تبصره: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مکلف است که آیین‌نامه و وظایف این ستاد را با محوریت پشتیبانی از فعالیت‌های فرهنگی مردمی برای فرهنگ‌سازی و ارتقای همکاری‌های فرهنگی امت اسلامی و تغذیه فرهنگی زائران و مواکب خدمت‌رسان در مسیر پیاده‌روی اربعین، ظرف مدت سه‌ماه پس از ابلاغ قانون برنامه، با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط و تشکل‌های مردم‌نهاد، تدوین و برای تصویب به کارگروه ملی زیارت ارسال نماید.</p>	<p>با توجه به ضرورت و اهمیت رویداد بین‌المللی اربعین در هویت‌بخشی به امت اسلامی و کارکردهای سیاسی، فرهنگی و اجتماعی آن و سایر برکات این حرکت عظیم الهی و همچنین با توجه به نقش و وظیفه دولت‌های اسلامی در إعداد مقدمات انتقال پیام این حرکت الهی به ملت‌های خود و سایر ملل، پیشنهاد می‌گردد که به‌صورت مشخص در قانون برنامه هفتم توسعه به این رویداد توجه گردد. این درحالی است که متأسفانه هیچ توجهی به امر زیارت و مشخصاً رویداد اربعین در لایحه برنامه هفتم نشده است.</p>	کمیسیون فرهنگی
۳	<p>وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مکلف است که با هماهنگی مرکز آمار ایران و راهبری و نظارت مرکز رصد، برنامه‌ریزی و ارزیابی دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی و با استفاده از امکانات مرکز رصد فرهنگی کشور، نسبت به راه‌اندازی سامانه رصد، پایش و سنجش مستمر شاخص‌های توصیفی سنجش دین‌داری و سطح معنویت و اخلاق اقدام نماید.</p>	<p>اولین ضرورت حرکت به‌سوی تقویت دینداری در ایران، دریافت شناختی صحیح و واقع‌بینانه از وضعیت دینداری در جامعه ایرانی است. در این راستا و برای درک صحیح واقعیات پیرامون دینداری جامعه ایرانی، ایجاد بانک جامع داده در زمینه دینداری امری ضروری است که در حال حاضر این امر تحقق نیافته است.</p>	کمیسیون فرهنگی

محل الحاق	متن پیشنهاد	اظهار نظر مختصر کارشناسی	کمیسیون مربوطه جهت ثبت پیشنهاد
	<p>تبصره: کلیه دستگاه‌های اجرایی و دارندگان پایگاه‌های داده موضوع این ماده، موظفند در قالب آیین‌نامه اجرایی این ماده که توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و با همکاری وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، وزارت ورزش و جوانان، شورای تخصصی حوزوی، سازمان صداوسیما، سازمان تبلیغات اسلامی، وزارت کشور، مرکز آمار ایران و ظرف مدت ۶ ماه پس از تصویب قانون تهیه و در هیئت وزیران تصویب می‌شود، نسبت به ارائه مستمر و جامع داده‌ها به پایگاه داده مزبور به صورت برخط اقدام کنند.</p>		
۴	<p>مجمع جهانی تقریب مذاهب موظف است جهت تقویت وحدت اسلامی در گستره ملی و فراملی و مبتنی بر مبانی اسلام ناب محمدی(ص) و گفت‌وگو، انقلاب اسلامی و همچنین ایجاد راهبرد واحد، هم‌گرایی و هم‌افزایی در بین نهادهای ذی‌ربط، «سند ملی وحدت و تقریب مذاهب اسلامی» را از طریق ایجاد شورای سیاست‌گذاری تقریب مذاهب که متشکل از دستگاه‌های وزارت امور خارجه، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، جامعه‌المصطفی‌العالمیه، شورای عالی حوزه‌های علمیه، مجمع جهانی اهل بیت، سازمان حج و زیارت و سایر دستگاه‌های ذی‌ربط است، تا پایان سال اول برنامه هفتم توسعه تهیه و به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی برساند.</p>	<p>نظام جمهوری اسلامی همواره بر موضوع وحدت و تقریب مذاهب اسلامی تأکید نموده و رویکردی امت‌محور در پیش داشته است. از این رو حل مسائل و بحران‌های ناشی از اختلاف بین مذاهب اسلامی همواره در کانون توجه او قرار دارد. در این راستا دستگاه‌های مختلفی تأسیس شده که ضروری است رویکرد واحدی داشته باشند. در این بین سندی راهبردی برای انسجام‌بخشی به اقدامات و ایجاد هم‌افزایی بین دستگاه‌ها وجود ندارد.</p>	کمیسیون فرهنگی
۵	<p>سازمان اوقاف و امور خیریه موظف است، در راستای مردمی‌سازی نهاد وقف و انتظام بخشی به داده‌های رقومی موقوفات ثبت شده، تا پایان سال اول اجرایی‌سازی این قانون نسبت به راه‌اندازی سامانه جامع برخط «اطلاعات موقوفات» ذیل درگاه دولت الکترونیک وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و از محل بودجه سالیانه این وزارتخانه اقدام نماید.</p>	<p>در جهت ترویج امر مقدس وقف و مردمی‌سازی آن نهاد محترم، شفاف‌سازی و بهبود درآمدهای حاصله و ارتقای سرمایه اجتماعی نهاد دین، ضرورت دارد اطلاعات مربوطه با شفافیت به نحو مقتضی در دسترس قرار گیرد. بدیهی است با توجه به اینکه سازمان اوقاف، ذیل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تعریف می‌گردد و با توجه به مبحث چهارم «سند تحول دولت مردمی» و «آیین‌نامه اجرایی تحقق دولت الکترونیک» راه‌اندازی این سامانه از محل بودجه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی خواهد بود.</p>	کمیسیون فرهنگی

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir